

Meridiana

SETMANARI DE LITRATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTELECTUAL ANTIFIXISTA

Any I. - Núm. 33

Barcelona, 26 d'agost del 1938

Preu: 50 cèntims

MONOLEGS INTERIORS ELS QUI TENEN RAO

Mira-te'l, mira-te'! S'infla, es congestiona, llança el seu doll verbal. S'enfilarà, com totes les altres carbasseres. Té una ambició furiosa, una certa mà esquerra per a la intriga, i un riu inestroncable de paraules, paraules, paraules. Ja se'l pot veure per endavant com salta, acrobata polític, de les anelles del casinet al trapezi del sindicat i a la barra fixa del partit. Surarà, manarà, cavalcarà la guerra com un senyor. Núvols de paraules seran el seu camuflatge, per entre els quals el seu rostre sortirà de llarg en llarg—automatisme subconscient— a fer l'ullet a la massa. Però ni garlant, ni surant, ni fent l'ullet, no és pas ell el qui té raó.

I els grans homes, què? Vull dir els grans homes de veres, no com aquell que diem. Juli Cèsar. Epilèpsia. Campanyes fulminants. Mort d'heroi. Gran trafica. Mahoma. Convulsions. Va a la muntanya. S'adorm al sol i es desperta a l'ombra. Crea una religió, un imperi. Gran lladre de caravanes. Cromwell. Càlculs a l'orina. Grans càlculs a l'ànima. Tothom piadós i dreturer. Gran degollada d'irlandesos. Grans discursos — llaunes immenses — per rebutjar una corona que es mor de ganes d'acceptar. Oh déus, grans homes autèntics! Dignes d'estàtues en places i de grans carasses en façanes.

Diuen que Plutarq va mentir. Es clar. Feia bé. No hi ha cap necessitat de veure els grans homes en pijama per descobrir-los els punts flacs. Salten a la vista, és clar, des del bell mig de llur grandesa. L'ardent — i mesquina, mesquina! — ambició. La manca d'escrúpols del qui és l'alfa i l'omega — de què? — d'ell mateix — miserable alfabet! I quins avantatgistes, quins aprofitadors i equivocaires tots aquests grans homes autèntics! Salvem-ne un, dos... prou! Tots els altres es mereixen, amb la dosi d'admiració, una bona dosi de menyspreu. No, no són pas ells els qui tenen raó.

El coronel Lawrence? És un cas especial, evidentment. No el mirem com un sollevador de tribus, sinó com un servidor de l'Imperi britànic. Suposem, provisionalment, que aquesta tasca porta la pròpia justificació. Llavors Lawrence és un gran home de més d'una manera. Guanyava els àrabs, durant la gran guerra, per a la causa d'Anglaterra. (Si aquesta hagués estat fidel al seu emissari, ara potser no es trobaria tan terriblement embrancada a Palestina.) Ja era molt; però Lawrence feia encara molt més: renunciava a la seva ambició cada vegada que ja era a punt de satisfer-la. Es moria de ganes d'ésser lord i general. Quan aquests títols eren al seu abast, presentats en safata, renunciava al de coronel, canviava de nom, s'allistava de soldat ras i es preparava a una mort obscura. L'ambició dels seus afanys, vista de prop, li havia semblat ridícula, és clar, pròpia d'un esperit mesquí. Però Lawrence va escriure un llibre que l'ha fet famós, traduí l'Odissea, tot erudit, com un professor qualsevol. Bé; potser encara no és ell el qui té raó.

Ja ens hi acostem, Antoni Coll, l'antitanquista? La teva glòria almenys no era gens premeditada. Pura com és, no passa d'ésser un producte secundari del teu gest de defensa i sacrifici, que així es presenta tant més pur. Tenien raó aquells mimyons anglesos que, al començament de la gran guerra, tenint manera d'esdevenir oficials, s'estimaven més d'allistar-se de soldat ras per tal d'experimentar les coses des de l'arrel on el poble sofreix. Se'n penedien? Potser sí, quan havien estat baquetejats pels manaires de trinxa i campament. Però llur primer impuls era propi de la solta dels homes que tenen raó. Com l'impuls de tants catalans d'ara, que fan allò que cal només per això: perquè és el que cal fer.

La raó, fet i fet, no és pas dels qui s'aprofiten del món, sinó dels qui fan créixer la solta del món. El simple encimbellament no és una tasca reeixida, i els qui admiren l'èxit purament personal estan tan lluny de tenir raó com els mateixos que l'obtenen. Sempre, sempre cal tornar al mateix lloc. Cal furgar en el poble — no precisament en la massa maquinizada — per trobar la solta natural: són els anònims complidors del deure que se'ls presenta simplement davant — el deure del treball, del combat, de la mort — els qui tenen raó.

C. A. JORDANA

L'enlluernament dels Carroussels

Per FRANCESC TRABAL

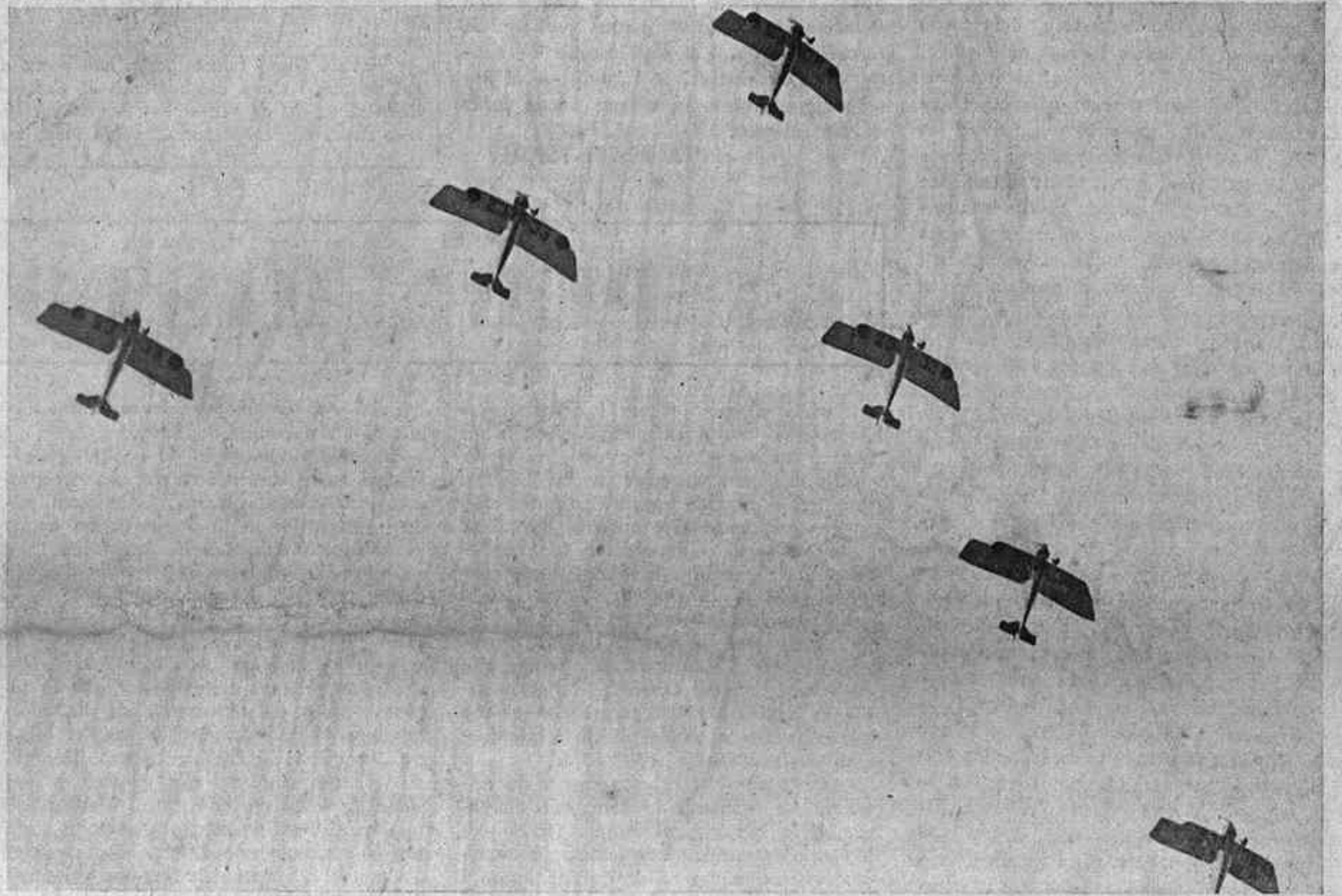
Encara cues de gent sortien dels refugis, tres bombardeigs cada nit, ens empenyiem dins la cabina d'un avió al Prat, amb la mateixa cautela que un infant s'aventura dins una barça de carroussel. La nostra barca amb ales duia un nom evocador: Clemència Isaura, i amb Clemència Isaura travessàrem el Pireneu, deixant enllà

sense pensar que llur viatge potser era un adéu...

L'autocar, ravals de Tolosa endins, ens dugué les primeres llusures dels vidres de la primera fira, i barrejades amb el clàxon i amb el soroll del motor, ens arribaren les primeres notes del piano mecànic que ajudava a menjar paperines sucoses de ge-

s'acorruen als restaurants automàtics per tastar els "mitjos ànecs" greixosos, especialitat de Bohèmia.

Al Teatre de l'Opera juniors de turistes no han aconseguit entrades per assistir a una representació de Smetana. Les llotges, les butaques, l'amfiteatre, el públic: ni un lloc per ocupar. Praga bull.

uns caces nostres que vetllaven el cel de Catalunya, un cel tot orelles, enyorat de les mils músiques dels altres estius, estranyat d'haver perdut el baf de les mils festes majors i de no veure desplegar aquelles enormes banderes que es deixaven acarriar per l'aire d'arran de mar damunt els pals mestres dels envellats tradicionals... Dins l'avió quatre criatures, totes soles, miraven els núvols que passaven a poc a poc,

lats els infants que feien cua en un tobogan improvisat...

—Veni de Barcelona? Han bombardejat avui? És terrible! Quina tragèdia... (La conversa llanguí prompte: un espetec de fusells de fira s'esmerçava a trencar ous i pipes de guix en una parada de llauna. Les criatures arrossegaven la gent gran del braç i reclamaven deu sous per comprar una barra de "nougat" de Montelimar.)

París. Strasbourg. Praga.

Els carroussels comencen als boulevards exteriors, segueixen per la Bastilla i acaben a la plaça de la República. Hi ha un grup enorme: entremig dels caps que baden descobrim un gegantàs que fa exercicis, mig nu, amb pesos de dos cents quilos... Arran del Rhin, sota una boira amenaçadora la fira s'ha allargassat a la riba francesa de Strasbourg: canons per provar la força dels joves audaços que, si encerten el blanc, aixafen amb estrèpit un pistó que us fereix l'orella. Parades de jocs de café, nines i cospes de sucre de terròs atreuen les bones dones del suburbi que aventuren tímidament un franc de tant en tant damunt un número que no surt mai. A una bona dona que tenim a prop li ha somrigut la sort: ha tret una flauta de canya, sense llengüeta. Després d'un volt planejant damunt Alemanya (prats, teulades vermelles, gent que encara no mira enlaira en passar l'avió nostre), Praga. Praga en plena festa major dels sòkols. Altaveus a cada cantonada, parades de caramels, parades de bufetes de goma, parades d'espasadors i trompetes de paper i cartró amb filagarses de serpentes. Xicots i noies lligats de braços, una cançó als llavis, tothom amb penjarelles al pit, records d'una corona, cors, persianes, esclopets, plats i insígnies que els recordaran la felicitat d'uns dies de festa a la capital enjogassada...

De tant en tant som descoberts:

—Veni de Barcelona? ¿Bombardegen encara? És espantós!

Però una desfilada de sòkols iugoslavs arremolina la gent.

Mentre la festa major txeca trasbalsa el cor de Praga, un centenar d'homes de tots els països, un centenar d'escriptors de tot Europa s'han reunit a l'Acadèmia de Ciències per discutir els mitjans de publicitat, la confecció d'una revista internacional, el raport moral del Secretari general. De tant en tant de les sessions del Congrés algun congressista surt al carrer a assaborir mig litre de Pilsen autèntica. D'altres s'installen al terrat per contemplar les vores del Moldau, sota un sol tèrbol. D'altres

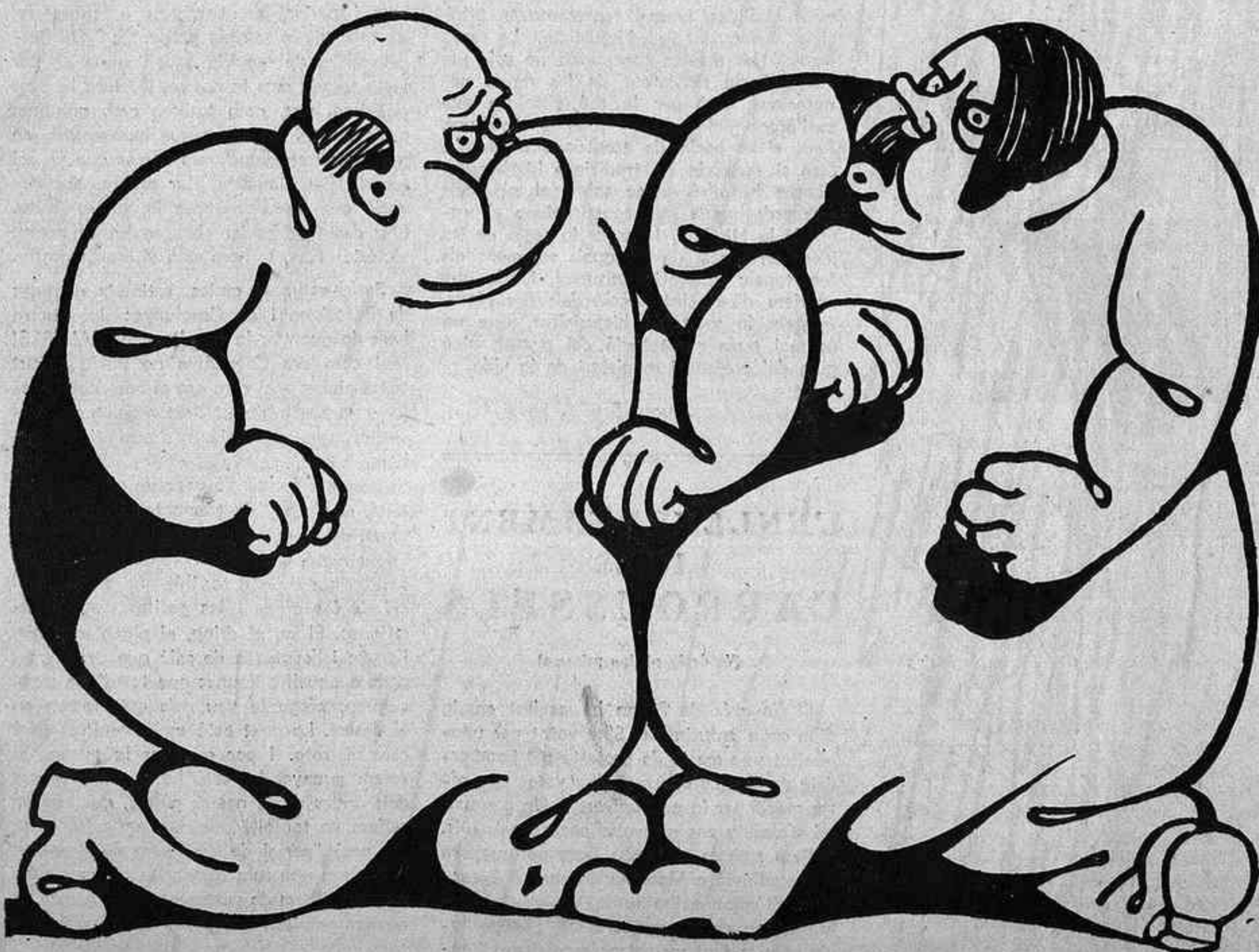
Tots els palaus són endomassats, són plens de claror de reflectors. Centenars, milers de banderes, de banderes que cobreixen cases senceres. El riu s'ha inflat d'alegria, i tots els casinos, tots els cafès, tots els clubs vessen. Dia i nit el sol i els fars potents couen damunt els slips i els vestits de bany de la joventut txeca que es rabeja en les aigües de sota el pont d'un Carles. Ran de l'aigua aturada en els matolls parelles amb faldilles blaves i camises vermelles contemplen el cel, un murmuri recorda tots els valsos de l'ex-Viena i les estrelles es gronxen al so de les mil músiques misterioses de "Praha". Un fumol pudent i uns llampeigs d'or que fan mal als ulls us recorden la banda on hi ha la fira. Carroussels, carroussels i orgues desafinades, van adormint la nit que més s'estimaria ajoure's de llarg a llarg i de boca terrosa damunt l'herbei gemat del Palau Cernin. Aviat els reflectors no poden aturar l'alba i el Moldau fa un tuf de cervesa, com si una mena de rosada hagués regat tota la ciutat. Els sòkols acaben l'endemà els seus exercicis amb un dibuix amplíssim fet per un centenar de milers de xicots joves que diu: "Vive la France". Un estrèpit de cornetes fa posar la gent dreta. Unes esquadretes d'avió travessen l'estadi. Unes banderes es despleguen al bell mig. Benes somriu i saluda dolçament des de la seva llotja a tothom sense encara mirar enlaira quan passen els seus avions. "Vive la France!" I en una llotja pròxima al President, un senyor calb, rodanxó, lluent, dret, somriu a la multitud: és l'Ambaixador de la U. R. S. S.

Un coronel de l'exèrcit txec ens diu ran d'orella: "Els són a deu hores de Praga. Però abans d'arribar-hi, nosaltres, i amb nosaltres els nostres amics hauríem tingut temps d'anar-los a visitar a Berlín. Cal que vosaltres resistiu. És preciós. És preciós."

Quan el nostre avió fuig novament de Praga, unes voltes damunt la ciutat ens deixen encara sentir les estridències dels tobogans i de les parades de fira i dels altaveus dels carrers. La punxa de la catedral ens sembla ara definitivament esvaïda... El riu sembla buit, deu haver-se acabat tota la cervesa.

En la cabina, Luc Durtain ens parla de Barcelona. Però tot seguit passem per un mar de boira blanca. Durtain no se'n sap estar: trenca de conversa per dir-nos: "Sabeu? Ara escric una novel·la que passa tota en un mar de boira com aquesta. Es tracta d'unes escenes d'una excursió en avió..."

(Segueix a la pàg. 2)

EL FRACAS TOTALITARI, per APA

FORTUNY I LA MODERNA HISTÒRIA DE L'ART

En commemorar, com ho fa actualment Catalunya, el primer centenari de la naixença d'aquell excepcional pintor Marià Fortuny, no creiem pas que estigui gens fora de lloc de fer un curt repàs del que els historiadors de la pintura moderna han escrit sobre la seva producció pictòrica. Feina aquesta força adient, pel fet que l'artista reusenc fou l'únic pintor nostre del segle passat del qual, fins ara, la Història de l'Art de fora de Catalunya s'ha dignat ocupar.

En emprendre aquesta tasca, creiem no anar pas del tot errats si comencem per deixar de banda les monografies que sobre el nostre pintor s'escriviren en els temps ja llunyans de la seva plena voga parisenca, com són, ultra l'"Album Fortuny", publicat per la casa Goupil, l'estudi de W. Fol, aparegut l'any 1875 a la "Gazette des Beaux Arts", el de Carles Iriarte, que forma part de la col·lecció d'"Artistes Cèlebres", o bé el del Baró Davillier: "Fortuny, sa vie, son oeuvre, sa correspondance". Com ja és sabut, el pintor de Reus fou un temps el favorit i més endavant la víctima d'aquella inconstant voga parisenca, que primer exalta fins als núvols i després ensorra en el més complet oblit, com s'ha vist, ultra en el cas de Fortuny, en el dels altres compatriotes nostres que el succeïren en aquest enlluernador i equívoc paper, com foren l'il·lustrador Vierge, Zuloaga, i en allò que pertoca als d'avui més val que no especifiquem. La prova evident d'aquesta afirmació nostra ens la dona Camille Mauclair, comentarista que ha estat sempre fidel al nostre pintor, fent remarcar la seva importància, tant com orientalista que com a precursor de l'impressionisme, en escriure que "l'espanyol Fortuny després d'haver estat adulat a París fou deixat de banda per complet".

Si hom té en compte el paper representat per aquest Camille Mauclair en els debats artístics dels nostres dies, no té res de sorprenent que els que es troben a l'altre costat de la barricada, diguem-ne els "avanguardistes", no s'interessin pas gaire pel nostre pintor i, en efecte, si hom consulta la "Història de l'Art", de l'Elie Fau-

re, troba que aquest ni tan sols esmenta el nom del pintor de Reus. I si consultem una obra feta amb un punt de mira més ample i universal, com és "Les Arts de la Forma del present", de Wilhelm Hausenstein, ens trobem que el cita com un d'aquells "pintors notables i refinats amateurs que en els dies del Segon Imperi eren joves i visitaven assíduament la cèlebre botiga d'Art Extrem-oriental del carrer de Rivoli: Manet, Fantin-Latour, Fortuny, Degas, Whistler, Alfred Stevens, els germans Goncourt, Zola, els historiadors d'Art Champfleury i Duret, els col·leccionistes Guimet i Cernuschi". I ben considerat, tant en el cas de Fortuny, com en el del seu perfecte equivalent el belga Stevens, la seva contribució més evident i positiva en el curs del desenvolupament de l'Art pròpiament dit "modern", rau precisament en aquest entusiasme seu per aquell art japonès que talmant influí per tal que l'Art europeu abandonés el baix nivell del realisme fotogràfic i s'enlairés envers una nova direcció sintètica, tant en l'Impressionisme, com en el Simbolisme i en les tendències que seguiren aquest, sense deixar d'assenyalar el seu paper d'excitador essencialíssim en els inicis d'aquell moviment envers la llibertat i la creació que fou el "Modern Styl".

Si ara, deixant de banda els "avant-guardistes", agafem la "clàssica" "Història de l'Art" publicada sota la direcció d'André Michel, trobarem en el capítol corresponent, signat per l'eminent Pierre Paris els paràgrafs que anem a transcriure seguidament: "Es a aquest moviment (el del quadre de costums populars) que l'il·lustre Marià Fortuny deu el més cert de la seva anomenada. Nascut a Reus (Catalunya) el 1838, finí a Roma el 1874 la seva massa curta i gloriosa carrera. Després d'alguns tempteigs, després d'haver estat a punt d'ésser arrossegat pel seu mestre barceloní, D. Claudi Lorenzale en el seguici perillós del fictici Overbeck ("S. Pau davant l'Areòpag") i de venir un banal pintor religiós, després d'haver intentat la pintura d'història ("Els almogàvers

cremant els vaixells a la platja de Nàpols" — 1856 —, "Berenguer III al castell de Foix" — 1857) en els que no mostra més que unes disposicions mediocres, tingué la sort a la fi d'ésser cridat de Roma on estava pensionat, per anar al Marroc, on el que veu d'estrany i de nou excita la seva imaginació tant com satisfà el seu gust natural de l'observació; la llum l'exalta; tot contribueix a desenvolupar els seus dots de dibuixant i de colorista i a crear-li una originalitat. D'ara endavant ell és mestre i senyor del seu talent: ara ja podrà tornar sense perill a Roma, ell és un gran pintor de gènere i un gran orientalista; ell iguala, alguns diuen que ultrapassa, Meissonnier, algunes obres del qual tenen tantes afinitats amb les seves; ell no empal·lideix pas massa davant d'Henri Regnault. La seva obra mestra en la pintura de gènere: "La Vicaria" esdevingué popular. "La Selecció del model" no mereixia ésser-ho menys; la seva "Corrent la pòlvora", la "Fantasia" no tenen pas una anomenada menys justa. Afirmem, a més, que els quadres, aquarel·les i croquis marroquins de Fortuny asseguraran més fortament la seva glòria que no pas "La Vicaria" o "La Selecció", un xic massa lloats en l'engrescament d'una moda."

Si ara consultem el "Museu d'Art" dirigit per P. J. Moreau, i en el volum corresponent al segle XIX, el capítol dedicat a l'Art espanyol, veurem que el redactor d'aquest, Paul Lefond, escriu: "Però arribem al cap d'aquests diferents pintors, a aquell que més jove que nombre d'ells esdevingué no menys menys el seu guia, el seu model i el seu mestre, Marià Fortuny. Dotat d'una guisa rara, exercí no solament en l'art espanyol de la segona meitat del segle XIX, sinó encara en l'art francès i italià, una influència innegable. El seu dibuix, les seves tonalitats gaies i brillants, el seu gust en l'arranjament, i la seva enginyositat en la disposició, subjugaren molts artistes, que s'apressaren a imitar-lo com pogueren. Henri Regnault no procedeix d'ell fins a un cert punt?"

FORTUNY: TRABUCAIRE

FORTUNY: EL DOMADOR DE SERPS

bre tòt pels seus espirituals assumptes del segle XVIII. Això fou l'origen d'aquest gènere disfressat que ell tractà amb un virtuosisme desconcertant en una manera esportivejant, mirejant amb mil detalls papellonejants. Aquest "gènere" tingué una voga considerable a Espanya i Itàlia, on s'instal·là, entorn i darrera seu, tota una colònia espanyola, i aquesta influència fou deplorable tant en l'una com en l'altra escola, apartant-les cap a les cabrioles de l'habilitat manual i els artificis del decorat d'altre temps."

Si ara agafem dels volums dels "Manuels d'Història de l'Art" de Laurens, el titulat "La Pintura als segles XIX i XX" — "Del realisme als nostres dies", per Henri Foullón, escriu aquest en la secció "El crepuscle del Romanticisme", capítol "Pastitxos i virtuosos", els mots que segueixen: "Aquest català nòmada, que trobem successivament a Roma, al Marroc, a París, a Granada, a Anglaterra, a Portici, posseïa totes les ardors i també tota la brillantesa d'una verdadera vocació. Ell tenia al cor tot Espanya, i sobretot Goya, que estudià. No en retingué més que enlluernadors efectes de paleta, l'esperit del detall en l'esperit del toc de pinzell, una matèria sòlida, brillant, lliure i d'un pintor. La seva llum d'argent sembla llençada a gravats, per un jugador pròdig, un matí de Carnaval. Tot crepitava i espurneja l'accent agut, els reflexos es posen amb alegria sobre l'or motllurat de les rocalles

"La Vicaria", Gautier deia: "Es un esbós de Goya acabat per Meissonnier", i el gran indulgent, sota la forma d'un elogi, amagà la crítica més justa i viva del talent de Fortuny. Goya revisat i acabat per Meissonnier, com si la síntesi d'aquesta irreductible antinòmia fos possible. La influència de Meissonnier és certa. Fortuny el conegué a París, amb Rico i Zamacois, però a aquestes deixalles de l'art romàntic, a aquest pintoresc d'antiquari, a aquestes preciositats de taller vistes al través de la lupa d'un miniaturista, Fortuny hi aportava la seva febre de pintor, el seu do de vida subtil. Segurament que ell fou un d'aquests artistes que la voga, en una màl·la època de la història del gust, disminueix i neutralitza. Ell hauria pogut ésser un gran pintor: No fou més que un virtuós enlluernador, però de sang ardent i de fina raça."

Si ara, deixant de banda els historiadors de l'Art francesos, ens adrecem als seus col·legues alemanys, veurem com passant per alt Karl Woermann pel fet que la seva "Història de l'Art", havent estat publicada en espanyol per la casa Calleja, hom pot consultar-la directament; veurem que si agafem del monumental "Manual de la Ciència del Art" que fou fundat pel malaguanyat Fritz Bierger, indubtablement la millor obra existent en aquesta matèria, molt superior per cert a la "Història" de l'editorial "Propyleen" que publica en castellà la casa "Labor", el volum correspo-

CARNET DE LES ARTS

Robert Liebknecht no fou un infant prodigi i ho proclama. No és un dels tres o quatre grans pintors d'aquests temps i accepta que li ho diguin. Es desconeix mentre que tants d'altres haurien cercat raons de prestigi en el nom cèlebre del qual és hereu. Una pila de motius, doncs, per a esguardar amb simpatia aquesta primera exposició, que ha tingut lloc a la Galeria J. Castel, de París, d'un jove alemany antifeixista i cultivat, modest i nodrit de la tradició francesa més "degenerada", és a dir, d'un art desprovist de tot allò que és a l'origen de les mascarades neo-antigues o wagnerianes cares als estetes-consellers del senyor Hitler.

Alumne, a vint anys, de l'Acadèmia de Dresde on Oscar Kohoschka era aleshores un dels professors, Robert Liebknecht aprengué a pintar, o millor dit adquirí l'autoritat que li permet avui d'expressar-se. En tota lògica, havia d'ésser, segons la moda de 1920 a 1930, un d'aquells expressionistes disposats a revelar el món interior així que entraven a l'escola. Liebknecht s'acomentà de trobar Claude Monet a través de Liebermann i alguns altres alemanys. Aquesta actitud devia semblar tan anacrònica en el Reich de Stresemann com sembla ésser-ho al París del 1938. L'impressionisme era anatematitzat allà pels amateurs i llurs marzants en nom d'un ordre plàstic nou. Es, a París, anatematitzat, en nom d'un academisme camuflat de retorn a l'ordre, a l'assumpte i altres vaguetats.

Les borses de la fundació Blumenthal acaben d'ésser atorgades a París. Literatura: Jacques de Laprade; pintura: Bazaine i Lestrille; gravat: Camille Berg; escultura: Muguét i Milleret.

Jacques de Laprade dona cada setmana a la revista "Beaux-Arts" en les seves crítiques la mesura de la seva sensibilitat i ha provat sovint els seus dons d'escriptor amb els seus assaigs "Absence", "La fontaine de Nîmes" etc., d'una inspiració molt personal.

Vot no menys afortunat a la secció de pintura en favor de Bazaine. Aquests últims anys, no fou l'expressió d'una personalitat

que molt sovint reuñi els sufragis del jurat, sinó l'oportunisme, el just medi, la vulgarització de diverses iniciatives pictòriques. Però Bazaine (amb Charles Walch i François Desvoyers) és reconegut pels millors artistes d'aquests temps com una de les esperances més segures de la jove pintura francesa.

El fracàs del gravador Adam, malgrat els esforços fets a favor seu per Dézarrois, és un escàndol, diu la crítica francesa. La guanyadora, Camille Berg, té certament qualitats, però, entre el seu art i el d'Adam, d'un ofici tan original i tan perfecte, tan patètic per la seva inspiració, hi ha un abisme.

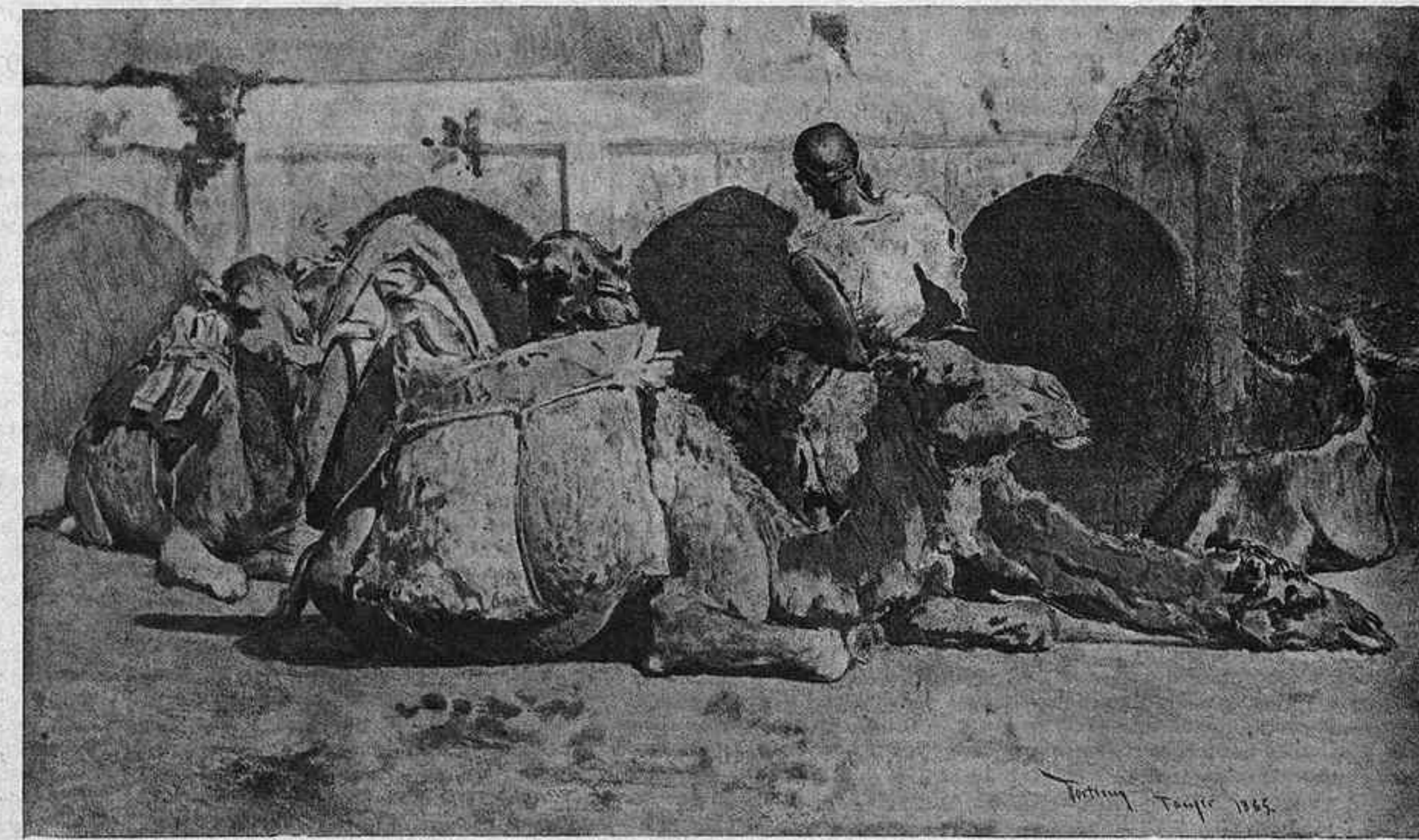
S'ha inaugurat a París, a l'Orangerie de les Tuileries, una exposició organitzada sobre el tema "Bonapart a Egipte", amb el concurs de l'associació França-Egipte.

Aquesta manifestació constitueix la gran exposició d'estiu dels Museus nacionals. Evoca no tan sols el caire militar de l'expedició d'Orient, sinó també tots els aspectes del pas de Bonapart per Egipte. D'una manera especial, el rol científic dels membres de l'institut d'Egipte hi és evocat amb documents molt significatius. Una secció especial hi és reservada a la influència de les descobertes arqueològiques realitzades en aquella època sobre l'art decoratiu del Consolat i del Primer Imperi.

Per tal d'ajudar a la coneixença i a la difusió, tant a França com a l'estranger, de la remarcable escola francesa contemporània de pintors-gravadors i litògrafs, acaba de constituir-se a París un organisme centralitzador, el Comitè nacional del gravat, sota la presidència de P. A. Lemoine, conservador del Gabinet de les estampes, amb J. Beltrand, J. E. Laboureur, P. Guastalla, Dumoyet de Segonzac, vicepresidents, i Jean Laran, secretari general.

Aquesta agrupació, amb exposicions, conferències, publicacions, ajudarà a la difusió de les obres franceses al mateix temps que, amb caràcter recíproc, farà conèixer a França les escoles contemporànies estrangeres.

Segueixen unes línies de biografia que deixem de banda per a transcriure allò que sobre el nostre pintor escriu el típicissim conservador del Museu del Luxemburg, Léonce Benedite en el seu llibre "La pintura en el Segle XIX": "La manera de

FORTUNY: CAMELLAIRES

Fortuny és original i singular. Durant el seu viatge al Marroc fou fortament impressionat per la riquesa de colors, l'abigarrament animat, pintoresc i harmoniós dels interiors i dels vestits. La seva manera oriental influència vivament Henri Regnault que s'havia relacionat particularment amb ell a Roma. Estant a París estudià un temps amb Gérôme i fou seduït, dada la dexteritat natural de la seva mà viva i àgil per les obres de Meissonnier, so-

i els plecs del setí, s'esquitllen al llarg dels marbres, per sobre de les taules i de les cònsols, dansen sobre els parquets com en l'aigua lleugera d'un canal venecià. Per tot arreu desvetlla una meravellosa veritat de matèria, des del globus terraquí de cartó vernissat dels "Bibliòfils", des dels embullaments dels brodats fins als grans vasos de la Xina, lluint de claror, fins la carn nua del petit model despulat davant els senyors ("La selecció del model"). De

ment a l'"Art dels segles XIX i XX", en la qual el Prof. Dr. Hans Hildebrandt comentà els canvis de la concepció i de la realització artístiques des de David, Goya, Turner i Runge fins Picasso, Chirico, Max Ernst, Joan Miró i Hans Arp, veurem com aquest en estudiar tant el tipus d'"amateur" com el de pintor d'aquella època que ell en diu del "retratisme", representada per Meissonnier, ens consta la superioritat d'aquest sobre els seus nombrosíssims emul-

MEMORIES D'UN SOLDAT

—Tots conteu les vostres coses, i tot això plegat no és res en comparació de les que m'han passat a mi.
 —Que heu servit el rei?, li preguntà un.
 —Si he servit el rei?... millor que tots vosaltres, i no ho prengueu a mal.
 —Hala! Conte'u, soldat, conteu alguna cosa de les vostres campanyes.
 —A poc a poc, "soldat"; entenguem-nos. En aquells temps no les teníem aquelles rifles de minyons per a servir el rei; aquí no servia ningú per força, i els soldats ens venien de fora, perquè en la nostra terra no es collia aquesta fruita. Però aleshores, de quan jo parlo, els francesos, cansats de fer mal a casa seva anaven a moure brega a la casa dels altres; jo arribava ací, perquè la guerra m'havia tret d'on era, i va començar a córrer la veu que ens posaven en llista els minyons de la vila, per armar-nos contra l'estranger. A mi no em feia prou goig que la llei m'hagués d'assenyalar el que em pertocava, i no esperant que em cridessin per servir a la força, vaig agafar el meu sarronet i amb penes i treballs l'endemà mateix arribava a una vileta del Penedès, i allí el Manso em rebia com a voluntari entre els seus caçadors. Si sabeu alguna cosa d'aquella famosa guerra, ja coneixereu el general Manso i també sabreu si la seva gent era de bon tremp i si va servir el rei millor que ningú més.

—Teniu raó, va interrompre un dels oients. Però conteu alguna feta.
 —Ara vos la contaré; aquesta sí que no la trobareu en cap llibre, ni la saben gaires. No és res de valenties ni entremaliadures de soldat; és un cas que va passar aquí a la vora, en una masia, al principi que jo anava amb els del Manso. Escolteu.
 Tornà el vell a encendre la pipa i començà la narració:
 —Després d'haver caminat tota una tarda, i vespre, arribàvem ací uns dos-cents homes per a prendre allotjament; jo vaig anar a raure en una masia d'aquí al davant, que si fes lluna la podríeu veure i tot, sense moure's. Venien amb mi quatre companys més. Quan el masover ens va obrir la porta, semblà que en donar-nos entrada ho feia de mal grat, perquè ens va rebre amb una cara de poc humor i va ésser tan curt de paraules que ens va venir molt de nou, avesats com estàvem que tothom ens portés amb palmes. Però nosaltres no ens hàviem de ficar en el que no ens pertocava; cadascú té el seu geni i això no es compra. El masover ens va signar una porta a un costat de l'entrada, s'hi acostà, la va empenyer amb força i posant un llum a terra, o ran mateix del bastiment, va dir amb un to sec com aparentant que estava amoïnât:
 "Ací hi ha un llit de matrimoni; n'hi

poden dormir dos. Els altres que pugin a dalt; ja hi trobaran una mârrega estesa."
 —Un dels companys, signant a dos pobres que venien més morts que vius perquè eren novells en coses de guerra, va dir, dirigint-nos la paraula a mi i a l'altre que quedava:
 "Aquells dos, que són els més macats, que dormin ací baix, oi? Podran jeure més tou. Nosaltres, que tenim el cuir fort, ja estarem bé al damunt de la mârrega."
 —Tothom ho va trobar ben pensat, i establint compliments ens vam donar la bona nit i entrarem els dos a la cambra

te un xic enllà, que potser així hi estarem bé tots dos?" — va dir en Simon. L'altre dormia com una soca i no va respondre.
 "Ja veuràs — tornà en Simon —, si a tu et convé fer el sord, a mi em convé jeure millor." I empenyent el company amb l'esquena, el va tirar una mica cap a l'altre costat del llit i el posà de manera que es van quedar esquena per esquena a la meitat de l'amplada del seu jac. Va procurar endormiscar-se estant una bona estona quiet i amb els ulls tancats, però la son no venia.
 "Quina esquena més gelada té aquest

"Qui és aquest home?"
 "Passa a fora; jo crec que t'has trastocat."
 "Jo també ho crec, pobre de mi."
 Al moment hi acudí el masover amb una llum, i aleshores els dos companys es van poder veure la cara. El masover, amb els ulls endormiscats i en presència d'en Simon, que estava dret al damunt del llit, va fer un crit d'esglai, deixà anar la llum i donà un pas enrera.
 * * *

El masover va contar que aquell mateix

Ara en Simon és mort i al seu poble, l'encara de casa seva en diuen "a cal refredat", i ben segur que no hi ha gaires que sòpiguen d'on ve la cosa i hagin sentit explicar aquest cas. Si algun dia us ensopegueu a anar per allà, quan sentíreu parlar d'aquella cosa ja sabreu la història d'en Simon i pensareu en mi que us l'he contada.

Jacint LAPORTA (1885)

(Il·lustració de Josep Ribot)

LA GUERRA I ELS LLIBRES

"Yo he credo en Franco. Proceso de una gran desilusión", por Francisco González Ruiz. — Barcelona, 1938. Publicacions Antifeixistes de Catalunya

A la llista interessantíssima d'obres de persones que han passat per l'Espanya a poder dels rebels i han fet públiques llurs impressions — Allouche, Pelletier, Ruiz Vilaplana, Barbero, etc. — cal afegir-hi Yo he credo en Franco, de Francisco González Ruiz.

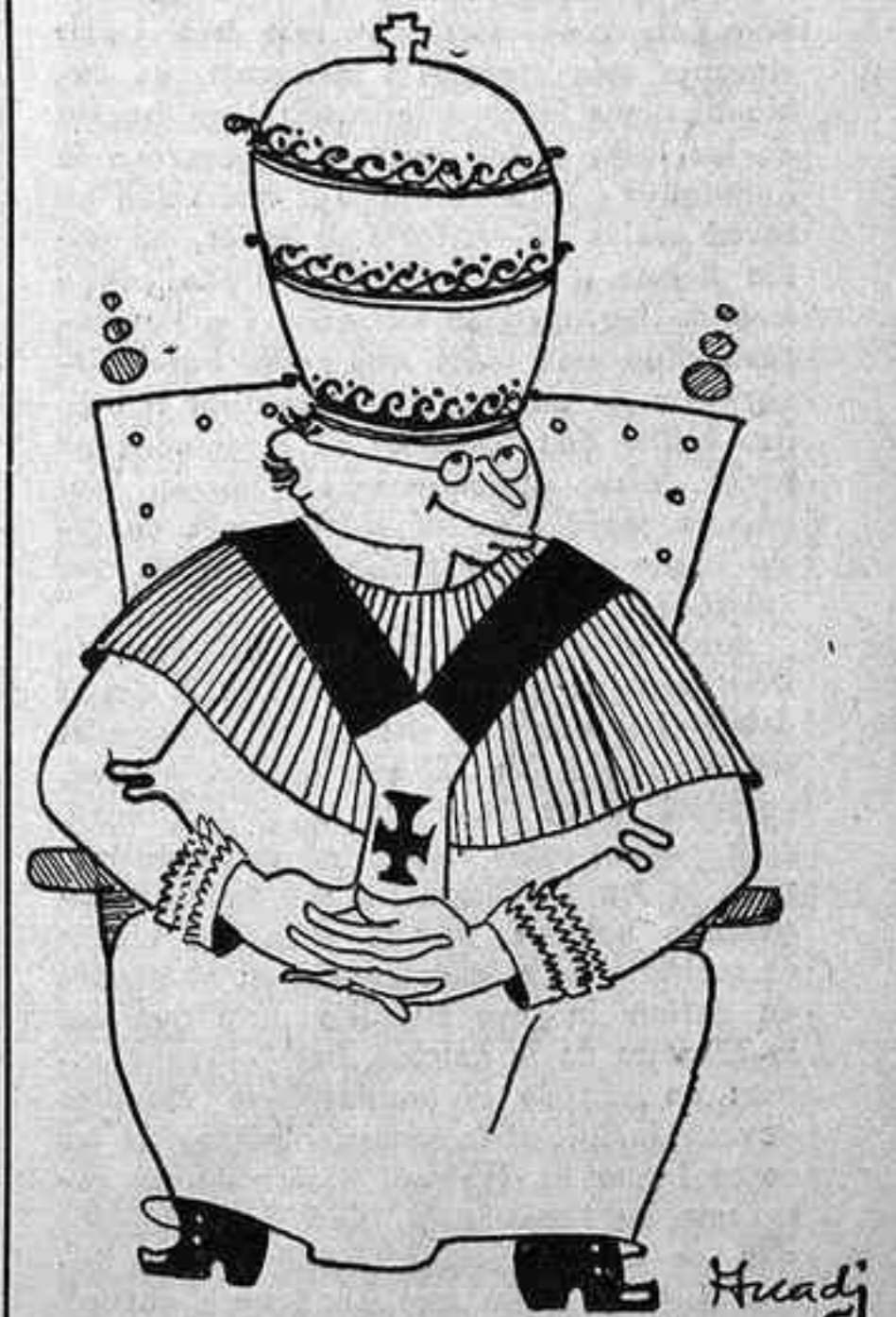
Potser no té la vivor d'algunes de les restants obres d'aquesta naturalesa, però constitueix un document més colpidor que els altres pel fet que González Ruiz no és un home que es trobava al territori feixista en produir-se el moviment i no ha pogut fingir o un capturat pels facciosos o un periodista que ha volgut conèixer la veritat dels fets, sinó que, resident en terres lleials, passà a l'Espanya de Franco per simpaties amb els rebels i allà ha palpat la realitat.

Francisco González Ruiz, portelista, va ésser governador abans de les eleccions del 16 de febrer de 1936. S'esdevingué la subversió i el trobà al seu domicili d'Alacant. Se sentí inclinat envers els rebels i, temptat per les paraules de Ràdio Sevilla, que prometia una bona acollida d'ahuc als republicans es passà a l'Espanya de Franco. I en territori rebel, ell, el simpatitzant dels rebels, es convencé del que seria una Espanya feixista i veié els mètodes i el procedir dels insurgents i pogué convèncer-se que els sublevats eren només uns traïdors que havien facilitat la invasió d'Espanya.

González Ruiz s'adonà de la barbàrie feixista i de l'odi que a l'Espanya esclatada se sent per tot el que és republicà i civilització i de la implacabilitat criminal emprada i de l'ambient que regna a la veu de la facciosa. Perseguit pel sol fet d'esser republicà, per bé que de dretes, odiat per haver exercit el càrrec de governador civil, fou pres i conduït a la presó, on passà dos mesos, sempre amb el perill de l'afusellament. I a la presó tractà la més diversa gent i es formà una idea clara de l'infern franquista. Alliberat després, es donà ordre de tornar-lo a detenir i tot feia semblar que amb finalitats més cruels que anteriorment. Però pogué fugir de la zona rebel. González Ruiz, en contacte amb la realitat, havia sofert una gran desil·lusió, i arribà a l'estranger essent un fervent partidari del legítim govern d'Espanya, del règim republicà.

Yo he credo en Franco no és l'obra d'un escriptor. Això es nota constantment. Però és d'un interès punyent i atractiu. Constitueix un testimoni del més alt valor, per tal com l'autor revela sempre la veritat crua i nua; el que creia ésser la seva Espanya, resultà ésser una Espanya de crims i esclaus. La bibliografia de la guerra hispànica ha estat considerablement enriquida amb Yo he credo en Franco.

R.

—Què carai!, 51 fos el Sant Pare, una altra cosa faria.

Maria CARRATALA

baixa, i els altres vam pujar l'escala, dret al nostre jac.
 En la sala de dalt no va passar res en tota la nit, ni es va despertar ningú fins que la claror va entrar per les esclertes de la finestra, que era més foradada que un garbell. Els de baix no ho podien dir de la mateixa manera. Ara veureu com va anar la trifulga: Un dels companys, que es deia Simon, fos pel cansament d'aquell dia, fos perquè no estava avesat a la vida que portàvem els del Manso, fos pel que fos, el cert és que no es trobava gaire bé, i que allà cap a la matinada es va haver d'alçar i eixir de la cambra; es va fer un bon tacó d'aigua i a les palpenes se'n tornà al llit. Quan es va estirar altre cop, el seu company, que era un tal Mateu, estava com un reiet descansant amb un gust!..., de panxa enlaire, al mig del llit, amb els braços de llarg a llarg del cos...
 "Aquest tot ho vol per a ell—murmurà en Simon—; de mica en mica s'em farà senyor de tot el lloc."
 —Però s'acomodà bonament d'esquena al company i va provar de cloure els ulls. La set el tornava a molestar i no es podia adormir de cap manera.
 "Vols fer-me el favor, mestre, de tirar-

senyor conveniències! Mateu, si no t'apartes un xic em faràs constipar... Tu, igual que si res no et diguessin, eh? Ja és bona manera. Però no t'ha de valer; espera't una mica." I començà altre cop a empenyer amb l'esquena, i va anar guanyant lloc de mica en mica, i l'altre seguia amb igual quietud, i en Simon empeny més i va apoderant-se de la meitat del llit que ocupava el seu company, fins que ve el punt que aquest ha arribat ja al cantó del jac, no es pot aguantar amb res, perquè continua amb la mateixa son, i cau a terra amb una patcada que fa ressonar tota la cambra.
 "Ja veig que n'he fet massa — digué en Simon —. No tenia intent de fer-te arribar tan enllà. Perdona, fill, et serviré d'experiència."
 —L'altre no responia. En Simon, un xic alarmat, es va mig alçar del llit. En aquell punt sentí obrir la porta de la cambra, i conegué la veu d'en Mateu que preguntava:
 "Què redimoni estàs fent aquí dins?"
 "Mateu! Ets tu? — exclamà en Simon.
 "Jo mateix. Què et passa?"
 "Però d'on surts, ara?"
 "D'on he de sortir? Que desvariages?"

dia, al cap d'una hora d'haver sentit moltes escopetades per amunt li van portar a la masia un ferit, encanmant-li que fes la caritat de deixar-lo reposar allí fins que es posés a punt de poder resistir un viatge en carro, perquè aleshores no hauria aguantat, o fins que es morís, que era el més segur perquè el pobre ferit ja era més de l'altre món que d'aquest. Per si això no hagués estat, van explicar-li al masover la manera de tenir cura del ferit durant aquell dia, prometent que algú s'hi arribaria l'endemà a veure com anava. El masover curà del malalt com si hagués estat un propi, però tot fou inútil. El ferit començà cap al tard a cobrir-se d'una suor freda, li van venir esgarifances, se li posà un tel als ulls i la mort no, es va fer esperar gaire. El masover, havent completat tot el que la caritat reclama i ben segur que ja no tenia allí més que un cadàver, el va posar bé al mig de l'llit, el tapà amb un llençol i se'n va anar a dormir per esperar que l'endemà algú disposés el que calia fer.
 Amoïnât de tot el dia, i quan començava a descansar el pobre masover, arribàvem nosaltres. Ell ens va acomodar de la millor manera que podia, i en Simon i

DE LA IRRACIONALITAT

i IV

Una cultura existeix abans dels seus signes representatius.
 La nova cultura que florirà en l'esdevenidor immediat va començar a germinar a finals de l'Edat Mitjana.
 D'ençà d'aleshores tot allò que els homes han expressat amb imatges manlleuades a l'Edat Mitjana i a altres cultures anteriors tenien una nova significació, estranya a les mateixes imatges manlleuades.
 Cinc o sis segles han estat necessaris perquè ens adonéssim que el nostre esperit estava mancat de signes i d'imatges originals. Repetim (amb expressió més justa): L'esperit d'una cultura existeix abans del seu cos; signes i imatges representatius.
 El cos d'una cultura és forma: síntesi. Aquesta síntesi uneix els coneixements positius de la consciència col·lectiva: ciència, moral i política (sociologia), i les aspiracions de la psíquic col·lectiva; aquestes aspiracions recolzen inconscientment en els coneixements positius. La psíquic col·lectiva aspira sempre a unes noves solucions dels seus problemes transcendents de la vida i de la mort i de la relació de l'home amb el Cosmos.
 L'esperit de la nostra cultura ja rebutja totes les formes manlleuades que l'han vestit fins ara.
 Una nova forma moral i política (sociològica) es dibuixa visiblement. No fóra possible si no existís un nou esperit.
 Nosaltres no podem fer altra cosa que intuir la figuració de les formes naixents de la nova cultura.
 Arribem al tema del nostre article: ¿Què és la intuïció?
 Es hora de dir que ni la intuïció ni la inspiració són profètiques en el sentit de descobrir quelcom que encara no existeix.
 La intuïció com la inspiració pescenten, més ben dit: senten quelcom que existeix, però que encara no ha arribat a la consciència.
 Les lamentacions que la nostra època està mancada d'artistes genials, no són justificades.

trobat els arguments que la facin comprensible a la seva intel·ligència i a la dels altres. Hi ha persones que els manca l'agilitat del mecanisme del raonament i no poden argumentar llurs intuïcions. Això no vol pas dir que llurs intuïcions no puguin argumentar-se; en el cas d'inventors i de descobridors científics són els deixebles els qui emprenen aquesta tasca.
 La inspiració que substancialment és idèntica a la intuïció adopta una altra forma per expressar-se: la forma simbòlica. Allò que vol expressar la intuïció és sempre de caràcter psíquic: parla a la sensibilitat. I adopta per a fer-ho la forma simbòlica que exclou el raonament i commou la sensibilitat. Direm que ací, la intuïció del creador d'imatges o signes simbòlics s'adreça a la intuïció dels altres homes, no a llur intel·ligència. Com més profundament commou la sensibilitat dels altres homes, més alta és la intuïció.
 Místics, poetes i artistes són inspirats. Savis i inventors són intuïtius. La qualitat és la mateixa, és la forma d'expressar-se que canvia. Els primers parlen a la sensibilitat i els segons a la intel·ligència.
 Els fonaments de la nostra cultura han estat posats pels savis i pels inventors. Les arts plàstiques tornaran a ésser, com en totes les èpoques primitives, funcionals o utilitàries, i l'art de la paraula explicarà els nous fenòmens socials i psicològics. Les arts cercaran, una mica a les palpenes, les noves formes expressives; d'aquestes noves formes expressives imperfectes sorgirà el llenguatge simbòlic de la nostra cultura.
 Irracionalitat i racionalitat són a la base de totes les formes vives de representació: concepte o símbol. I com diem en el primer article, cada cultura suposa una relació entre l'inconscient i el conscient: entre el «pathos» i l'«ethos»: entre la psíquic i la consciència col·lectives. Relació que no es repetirà idèntica en cap altra cultura.

La intuïció és aplicable en extensa escala a la vida pràctica: L'ull clínic del metge, la sorprenent rapidesa de càlcul d'un matemàtic, l'espontània i encertada operació deductiva d'un enginyer, d'un polític, etc.: una extraordinària habilitat en una determinada professió pressuposa sempre la presència de la intuïció. La intuïció endevina un procés de relació entre una causa i l'efecte o entre efectes de caràcter oposat: procés de relació que la intuïció no descobreix i que, de sobte (sense preparació visible: que sens dubte existeix en l'inconscient), es revela a la percepció conscient.
 La intuïció es manifesta com una convicció de moment, la raó no pot explicar. Ara bé: totes les intuïcions són explicables pel raonament. Una persona responsable no accepta una convicció intuïtiva fins que hagi

M. A. CASSANYES

RECORDATORI CRISTOFOR DOMENECH

Aquests dies — la premsa diària ho ha recordat — s'ha escaigut l'onzé aniversari del traspàs, en una clínica on estava hospitalitzat, d'aquell esperit d' "élite" que es digué en vida Cristòfor de Domènech.

Passen els anys i el seu record no s'esvaeix i, si s'esvaeix un xic, és per a purificar-se. Hom ja només sap veure'n les qualitats, massa enyorades als temps que som.

Encara veig l'inolvidable amic, amb el seu aire decidit i senyoril, una mica corbat i sempre vestit de dol; amb la seva barba negra, gairebé quadrada i els seus cabells també negríssims.

Encara veig l'inolvidable amic, amb el seu aire decidit i senyoril, una mica corbat i sempre vestit de dol; amb la seva barba negra, gairebé quadrada i els seus cabells també negríssims.

El sabia perfectament, però, que aquesta preguença era inútil, car "L'oci d'un filòsof" era en ell una nova professió de fe filosòfica, un nou divagar pel camp de les idees transcendents i dels principis fonamentals de la filosofia.

Amb això queda dit que Cristòfor de Domènech no era un materialista, a despit dels qui només han vist en ell el negador sistemàtic de Déu.

no com una realitat, naturalment, puix que sabia que els homes són imperfectes, sinó com un desig, com un ideal, com una utòpica finalitat, a la qual l'home tendirà sempre, sortosament per a ell, car sense aquesta finalitat no podria suportar la buidor de l'existència.

En realitat, l'home fou el seu mite, al qual mite oposava tots els altres. L'home llibèrrim, amb l'estrat de tots els seus instints, amb la potència de totes les seves facultats, sobirà d'ell mateix, omnipotent i omniscient, com Déu.

Cristòfor de Domènech era, per tant, exclusivament pagà. Em deia un dia que l'Àsia, l'Orient, països essencialment religiosos, nodrits de la idea de Déu, no l'interessaven.

L'exaltació humana que hom troba en els Evangelis i que va permetre, en el

fons, llur triomf en el món occidental, era l'única cosa que Cristòfor de Domènech assimilà del Cristianisme. I l'única cosa que el va realment colpir. Per això els temes i els personatges religiosos, a despit o potser a causa de la seva irreligiositat, li eren molt familiars.

¿Què representa Cristòfor de Domènech en el pensament català? És molt difícil de precisar-ho, car gairebé tota la seva obra roman inèdita. Inèdita i privada, per causes diverses i complexes, de veure la llum pública.

Tanmateix, els qui el vàrem conèixer i

tractor assíduament tenim una visió exacta de quina mena d'home fou, car tot seguit copsàrem la seva impetuosa generositat, la seva cordial sollicitud, la seva fermesa i la seva sinceritat.

cient a aquesta precisió i a aquesta universalitat que tant li abellien. En fi, de la seva obra, en sabem que fou madurada en silenci, germinada en llargues anyades de meditació i de solitud, forjada en el dolor i el desengany, en l'alegria ingènita del seu cor de gran infant i en l'entusiasme viu del seu esperit catalaníssim.

Alfons MASERES

JACINT LAPORTA I MERCADER

Què ha quedat de la flaire de les roses? On para l'alegria dels poetes? Oh fugissera pompa de les coses!

Pere Riera

Tal com digué el seu fervent admirador Joan Vaquer — l'autor de "Clixés d'Andorra" —, parlar del Dr. Laporta és "rememorar ineludiblement els temps heroics de la Renaixença catalana, evocar tot allò que amb elevació espiritual ha batgut en la vida de Sants durant més de mig segle".

JACINT LAPORTA ALS 21 ANYS

Totes les seves obres traspuen interès pregon per la vida camperola. L'illustre santsenc passava bona part de l'any lluny de la ciutat, sobretot a S. Martí de Torrelles; i en deixar temporalment l'escenari rural pensava o escrivia frases com aquestes: "Prenc comiat de la masia hospitalària; davant de mos ulls humits fumen les carboneres i mostren els pins les soques escatades regalimant el llogrimetg del cristall fos de la reina..."

Cap fill d'aquesta barriada no n'havia seguit l'evolució creixent amb la cura i

l'encert de Laporta, que en vivissims articles en descriu les formes primitives, de quan romania separat de la Barcelona emmurallada, i estudia pas a pas les addicions que l'han anat engrandint des de la seva industrialització.

Entre les seves obres figuren "Casolanes", "Novelles", "Estiuença", "Velles i Noves", "Retorn al Paradís" i "La Bruixeria".

La vida de Jacint Laporta — una vida de 84 anys, tan exemplar com fecunda culturalment i literària —, és plena d'anècdotes evocatives de la intel·lectualitat vuitcentista. L'any 1875 inicià la publicació de la revista hebdomadària "La llar", escrita en col·laboració amb Ramon E. Bassegoda i Franquesa i Gomis.

Els elements posats en joc en les proses de Laporta són sempre expressió de la realitat de la nostra terra: concurrents del cafè de Noi, "el dels bancs amb respall" a cada pany de paret, un bon mirall amb marc de caoba i quinquers de petroli penjats al sostre; majorals i postillons que anunciaven amb fatxenderia el pas d'una diligència per la carretera que venia de Colli Blanc entre camps de blat, horts, pellers i tanques de figueres de moro; pagessos que trescaven pels camins polsosos de Marina, amb la manta violada i la

barretina ensorrada fins a tancar les orelles; el tartaner, que amb el vehicle atapeït de cistells i gent travessava Hostafrancs i, sempre per camí despoblat, conduïa els passatgers fins al portal de Sant Antoni; les coceres del Xec, el Llamp i el Fura; les representacions teatrals de "Les astúcies d'en Tinyeta o L'aprenent sabater magre i burleta", "Tres pelos y media camisa" o cosa per l'estil, al pintoresc teatre de l'Oriol; la verba de l'hereu escampa i el treball feixuc, constant i ignorat del pagès "que tothom tenia per ningú perquè volava massa amunt per confondre's amb tothom", les enraonies de les dones, els artificis de l'oncle Llorenç, curander de pocs escrupols; les supersticions d'en Tòfol... I tot això es projecta a les seves obres sense rebuiscaments verbalistes; amb seny equilibrat, bell llenguatge, acolorides i verídiques descripcions i realíssims i suggestius diàlegs.

Jacint Laporta escriví també bon nombre de poemes. Poc abans de promoure's la rebel·lió, li'n demanàrem una tria per a un recull d'autors santsencs (que dificultats filles de la guerra han mantingut inè-

JACINT LAPORTA. DIBUIX D'ALMUNI

dit). En Laporta ens digué: "No tinc res aprofitable...; salvem, potser, dos versos únics: els que vaig destinar al meu rellotge de sol." Ni caldria dir que a despit d'això, la tria es féu i conté produccions valuoses. El Dr. Laporta al·ludia aquests bells endecasíllabs:

"Si el Sol en guaita fit a fit i em besa, el Temps repica amb batallades d'ombra."

En el cas següent, el popular prosista va resultar ponderat crític de l'obra pròpia: A un Concurs literari de Palamós patrocinat per Miquel Roger, envià dues proses que havien estat rebutjades: l'una a uns Jocs Florals de Girona, l'altra a uns Jocs Florals de Cornellà. Ambdues proses aconseguiren els dos primers premis.

Ningú a Sants no havia rebut tants homenajes com l'autor d'"Estiuença" i mai ningú no superarà aquell gest d'humilitat

amb què sabé acollir sempre les mostres de popular afecte que li venien de tot arreu. Dirigi publicacions, fundà entitats culturals, organitzà Certamen literari i impulsà les més elevades aspiracions catalanistes. Recordem la constitució de "Els Segadors", l'any 1900, primera entitat ferroment i purament catalanista del nostre ex-poble.

Fóra interessant de recollir i publicar junts els nombrosos articles dispersos de Jacint Laporta; i ho fóra, així mateix, aplegar la multitud de fets anecdòtics de la seva vida en una biografia completa. La professió mèdica hagué de refermar el prestigi que l'aureolava d'home culte i generós. El novembre del 1884 va ésser graduat de Doctor a Madrid, i de la carrera científica en féu un veritable apòstol. Es contén d'ell una colla de casos com ara aquest: un collega seu, a la cura del qual havia deixat les visites per a traslladar-se a Torrelles, féu acte de presència a la tertúlia acostumada de la farmàcia d'En Garriga, amb un malhumor que no li era habitual. Aviat s'aclarí el motiu:

—Es inconcebible! Una sorpresa darra-ra l'altra. A l'última visita, en demanar-me la dona del malalt quant havia de donar-me, he respost: "Com sempre." I ella m'ha dit: "Es que, veurà, el Sr. Cintet ens visitava de franc..." "Què hi farem!" he exclamat pensant que havia de fer-li els mateixos tractes. Jo me n'anava, entre indecís i sorpresa, quan la dona afegí, mentre m'obria la porta: "Es tan bo, el senyor Cintet! També, a més a més, ens donava les pessetes per comprar la medicina..."

Irradia d'aquesta mena de fets un sentit humanitari de la professió que ens recorda aquells versos del Dr. Bassegoda: "...I el metge, un modest metge de peseta — polsa i auscultat, es fixa en la toseta — de la malalta i somrient li diu: — Estigues ben tranquil·la, no és gran cosa... I un full de papè a recepta es posa — i es troba els ulls mullats mentre escriu."

Una altra anècdota, encara: a Barcelona, la neu "tan callada i honesta, — és com aquella amiga qui ve de tard"... Res més cert. Però al metge que ha de fer llargs trajectes a peu per carrers fangosos, ni la visita de la neu li és prou goig poètic de la blanca transfiguració ciutadana. En Jacint Laporta es trobà en aquest cas i decidí de llogar un cotxe. Mentre estava en un pis, s'aturà un cotxe de morts que tornava del cementiri, i, per conveniències particulars, el qui el conduïa passà a substituir el cotxer de punt. El Dr. Laporta no hagué esment del canvi, i heus aquí que tot un metge acabà les visites amb un cotxer que lluia el vestit d'uniforme i la gorra amb placa del servei de la Funerària.

Sants conservarà sempre el record de l'insigne escriptor i metge malauradament traspassat. El 2 d'abril del 1922 l'Orfeó de Sants li dedicà una excursió familiar a Torrelles, i Pere Riera, fent-ne referència, escriví aquests mots que ara escud de recordar: Així "fou lloat l'home que després de volar per damunt de la maresma sense tocar el llot amb les ales, pot dir com el vell filòsof: "Deixaré per herència l'exemple de la meua vida".

Francesc MASCLANS

COPS DE BEC

VOLUNTARIS

El 1914, en esclatar la guerra europea, Mr. Myron T. Herrick era ambaixador dels Estats Units a França. Als primers dies de la contesa, una colla de xicots americans, residents a París, anaren a la Cancelleria a dir a l'ambaixador que volien lluitar per França. Mr. Herrick, solemnement, els llegí la llei sobre els deures dels neutrals. Però tot d'una, colpit per l'emoció davant l'entusiasme dels visitants, que aquella lectura no havia frenat, pegà un cop de puny a la taula i digué, en un to que no tenia res de solemne:

—Aquesta és la llei, minyons... Però jo sé el que faria, si tingués els vostres anys! Tres "hurra"! vibrants foren l'única resposta d'aquella colla de xicots que baixaven, saltant, radiants, les escales de l'Ambaixada i que foren els primers voluntaris americans de la Gran Guerra.

MODESTIA

Brahms era un músic molt modest. Una de les vegades que l'invitaren a sopar a casa d'un amic, aquest, desitjós d'afala-

gar-la li serví el millor vi que pogué aconseguir:

—Aquest és el Brahms dels meus vins— li digué.
Després de tastar-lo, Brahms cuità a respondre:
—Realment, és excellent, però ara m'agradaria de tastar el vostre Beethoven.

ANESTESIA MUSICAL

Segons sembla, existeix una relació peculiar entre la música i els narcòtics. El Dr. Drosser, odontòleg parisenc, havia fet, en aquest sentit, notabilíssims experiments el continuador dels quals és avui dia, el cirurgià suís Dr. Roth. Segons aquest darrer, s'ha pogut comprovar recentment que les marxes militars rendeixen magnífics efectes calmants, en combinació amb als anestèsics.

Si les afirmacions del Dr. Roth resultessin absolutament verídiques els dentistes i cirurgians de la zona facciosa estarien d'enhonorabona, car, les marxes militars en aquell sector hi són prodigades amb una quotidianitat — i que ens perdoni el doctor Roth la paradoxa — senzillament enervadora.

LAMENTABLE EQUIVOCACIÓ

L'any 1900 el paisatgista Mir pintava una tela de gran mida al camp que s'estenia davant la Sagrada Família. Al fons del quadre hi havia el temple i a primer terme un grup de gent espel·lida i bruta. El titulava "La catedral dels pobres".

El pintor havia cercat per models una colla de mendicants que posaven consciència de la importància que per a aquell artista tenia llur misèria.

Un dia, en un moment de descans, passà una senyora que lliurà a cada un una monedeta de dos cèntims. Joaquim Mir estava parlant amb ells i, com que amb el seu vestit de vellut maculat de pintura i la barba descurada feia més llàstima que els seus models, la caritativa dama li allargà una peça de deu cèntims.

L'exclamació que féu En Mir ja es pot suposar. Estava al marge de les regles de la Lliga del Bon Mot, i la bona dona fugí esparverada.

COR TENDRE

Tothom sap que Angel Guimerà morí solter, íntimament tan ingenu com adust.

Quan durant la guerra europea va estrènar "Jesús que torna", animats els empresaris per l'èxit esclatant obtingut a Catalunya amb aquesta obra de circumstàncies, decidiren anar-la a representar a Madrid, aconseguint que els acompanyés el gran dramaturg, ja vell, que es resistia a sortir del carrer de Petritxol i a renunciar a la seva passejada per la Rambla.

Durant els jorns passats a la capital d'Espanya feren una excursió a El Escorial, acompanyats d'Eduard Marquina, el traductor de l'obra, del gran impulsor del teatre català Antoni Torrella, gendre d'Isle Soler, de l'Aldavert i d'alguns íntims del poeta.

A la biblioteca de l'esmentat monestir hi ha un missal tan famós com l'olla de Núria.

El monjo que feia els honors dels visitants, en passar-hi per davant, digué:

—La llegenda diu que totes les persones que tenen ganes de casar-se i posen les mans al damunt de les seves pàgines veuen satisfet llur anhel al cap de poc.

I Guimerà, sobri en paraules, que no havia dit res fins aleshores, com tocat per un ressort posà de pressa les mans tremoloses sobre el llibre obert, i exclamà:

—Aquesta ocasió sí que no me la deixo escapar!

EL "QUI" EN ESCENA

En els assaigs de "La feréstega domada" al Teatre Català de la Comèdia hi ha cada dia una batalla entre el traductor de l'obra, Farran i Mayoral, i els comedians, Farran i Mayoral, que no pot sostreure's a la mania gramatical del relatiu "qui", pretén que els actors el pronuncin amb una absoluta claredat i un fervorós proslitisme. Els còmics, la majoria dels quals no saben de què els parla, tiren al dret i el "que", vulgüi o no Farran, avassalla el "qui".

Una gentilíssima actriu deia, en el rolle que durant els assaigs es fa al fons de l'escenari:

—El llenguatge d'aquest home és més difícil que el de sàinet del senyor Ruira... Aquell, almenys, l'havia sentit parlar a Blanes, una vegada que hi vaig anar a fer un "bolo", però aquest no sé de quin redimoni de comarca deu ésser.

—Del poble on va néixer Shakespeare, dona — féu una altra, més assabentada.

TOT UN GARROFER

Joaquim Biosca, dibuixant els diumenges i comptable els dies feiners, en vida d'Isidre Nonell es vanava d'ésser gran amic seu pel fet de tenir el taller a prop l'un de l'altre, al mig del pati d'una illa de cases del carrer del Comerç.

Nonell, però, gairebé ni el coneixia. I un dia, en trobar-se'l entre un grup d'amics, en veure les "garrofes" que Biosca lluïa a la cara, com a complement de la seva indumentària que li donava l'aspecte de gitano en dia de gran gala, exclamà:

—Això no són "garrofes"; això ja és tot un garrofer!

TOTHOM FA EL QUE POT

Tots els biògrafs del mariscal Foch han lloat la seva senzillesa i la seva bonhomia. El gran militar era contrari a tota mena de pompes i així que es trobava davant algú que es desfeia en elogis a la seva persona, sortia de polleguera. Bruscament responia "—Tothom fa el que pot" i es girava d'espatlles a l'interlocutor, donant per acabada la conversa.

En una funció teatral de gala que es donà a París per celebrar l'armistici, fou presentat al mariscal un pianista que havia adquirit una certa popularitat als cabarets de Montmartre, amb un número excèntric.

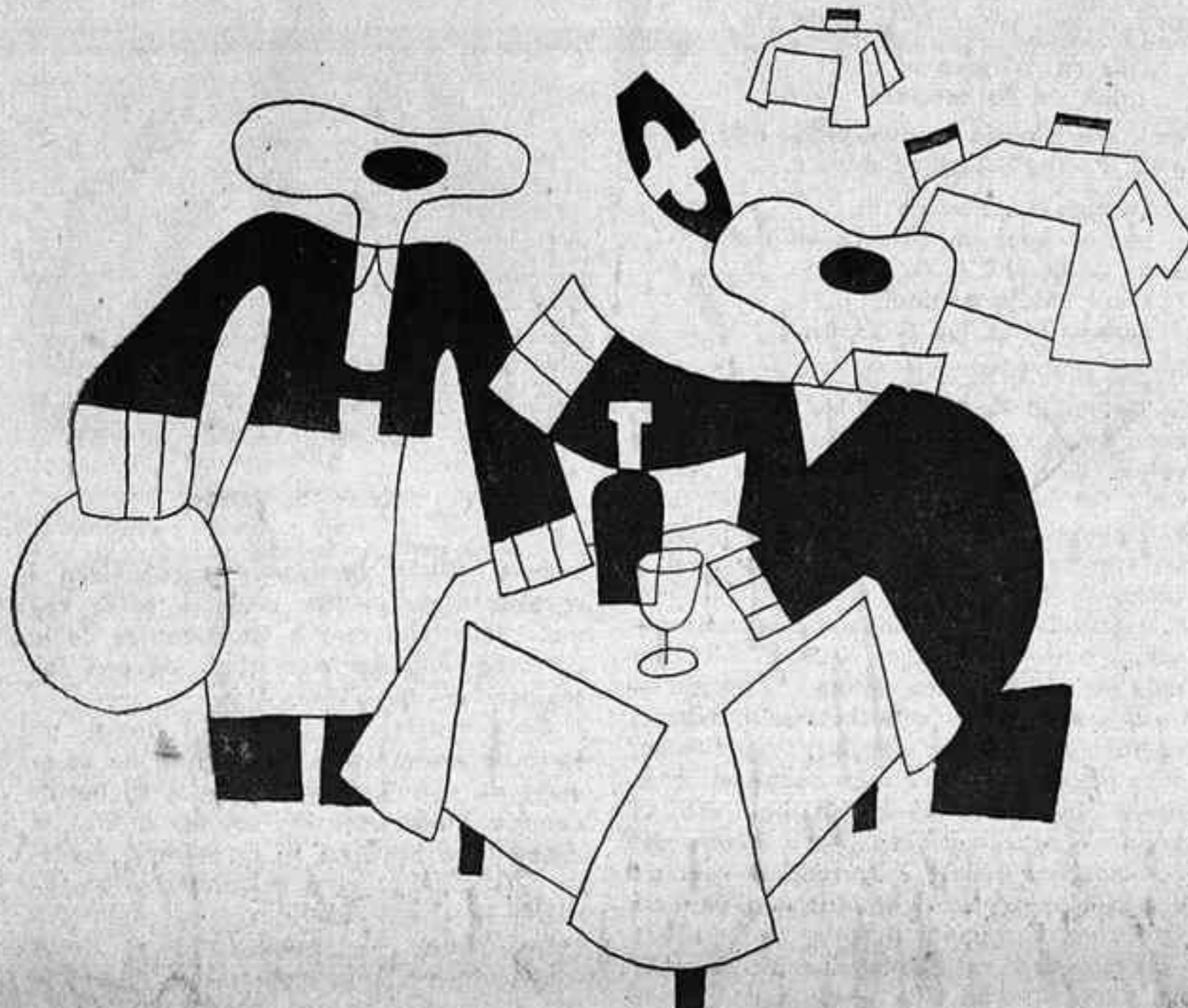
—Molt bé, molt bé — li digué Foch, estrenyent-li la mà —. L'eco m'havia portat ja l'esclat dels vostres èxits...

El pianista, amb una modèstia colpidora, contestà:

—Oh, "monsieur le maréchal"! ¿Què són els meus èxits, al costat dels vostres?

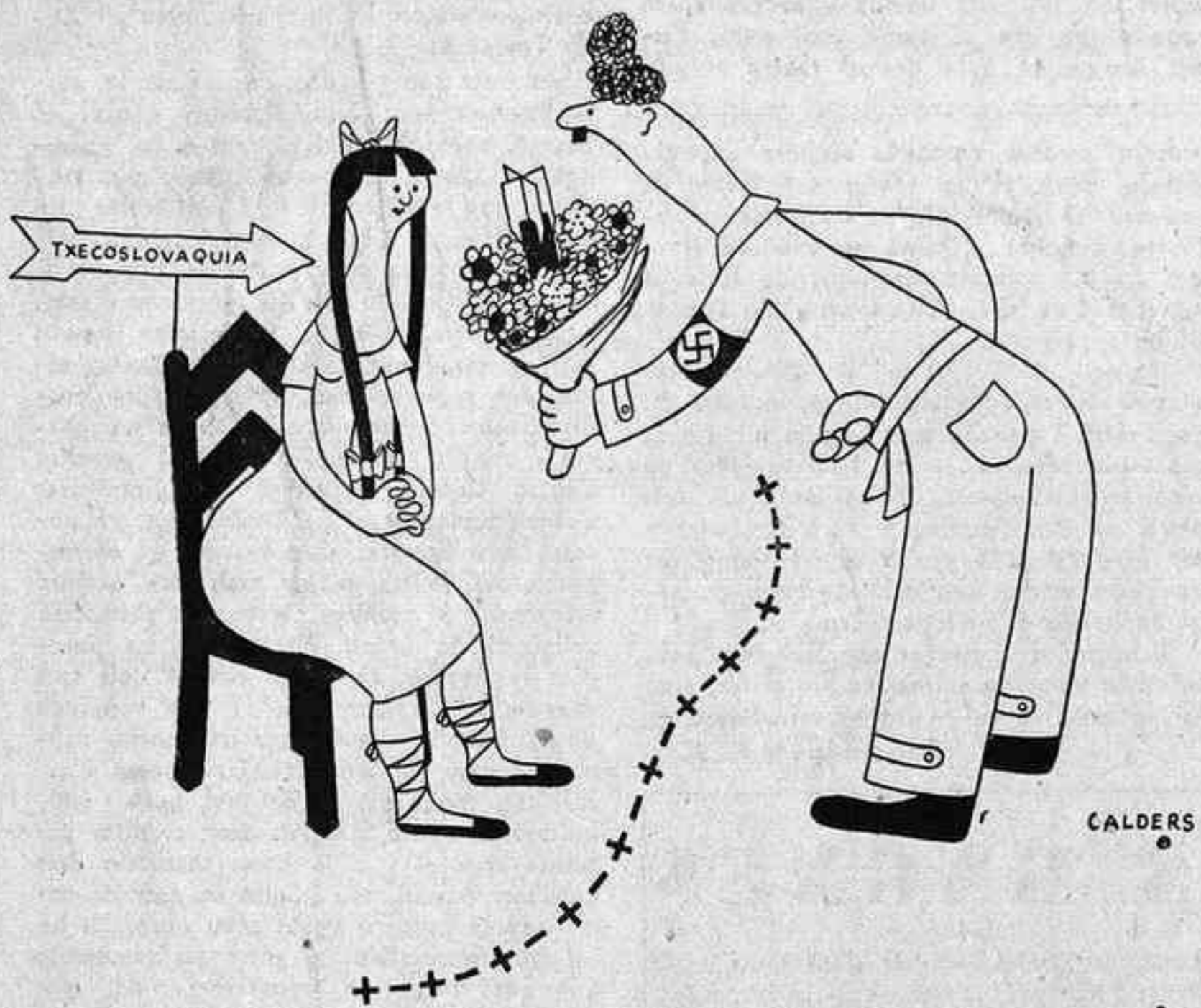
El mariscal, una mica confús, acabà amb un somriure i aquests mots:

—Cadascú fa el que pot, en el seu ofici.

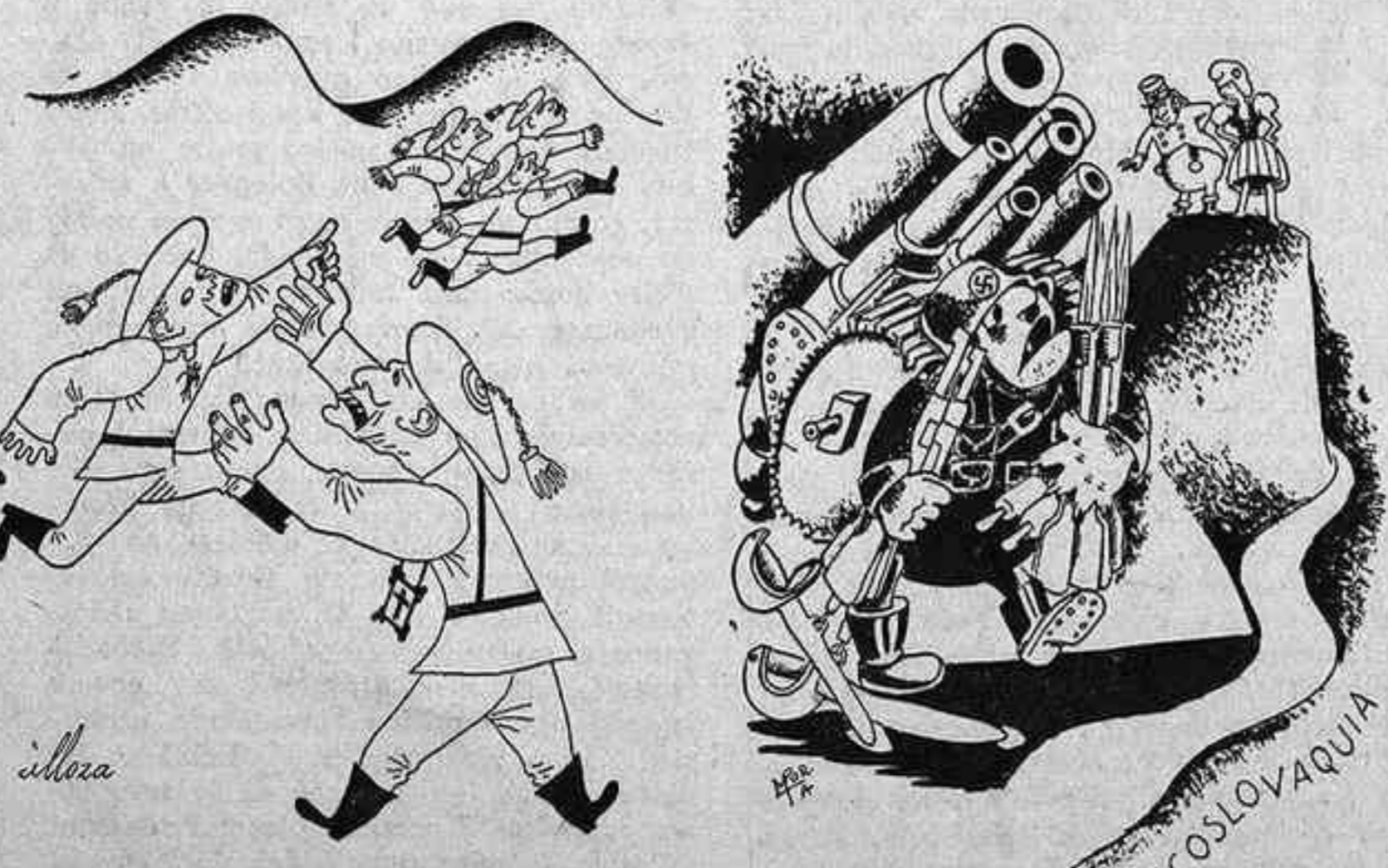
TIPUS, per GUAAP

—Ara hem suprimit el tipus A.
—No me'n parli; aviat tots serem iguals.

CALDERS

—Venia a violar-li la frontera.
—Hauré de parlar amb el papà.

A L'EBRE, per ALLOZA

—Però, covard, no deies que tu eres el més valent de la teva companyia?
—Sí, senyor, sí; els altres ja han fugit abans.

—No facis exhibicions, que et pot aixafar el teu propi pes.

LLOPS AMB LLOPS, per MARTI BAS

—Sóc el primer capità de lladres; però encara resten aquests que em discuteixen el lloc.

EGOISME

Era durant un dels bons temps de "L'Esquella de la Torratxa". Ferran Canyameres hi treballà una temporada, intercalant les tasques de redacció d'aquest popular setmanari amb altres que podríem dir-ne extra-literàries, les quals el condemnaven a una permanència constant en el reduït soterrani de la botiga del vell López.

Entre altres rases, aquest editor tenia la de no voler fer avenços als redactors. Ningú no l'havia fet desistir d'aquest sistema a vegades inhumà, com en el cas de Puig i Ferrer, al qual va negar-li un avenç de deu duros gairebé a fi de mes, sol·licitat en trobar-se a punt de parir la seva muller. Puig i Ferrer, no cal dir-ho, l'engegà al botavant.

Ferran Canyameres digué que ell vençeria aquesta roïnesa i precisament el dia fixat per la confecció de "L'Esquella", s'entaulà com un epulò en un restaurant proper a la impremta. Ja tip, telefonà al vell López i aquest, en sentir la veu del redactor, es desféu en impropis, puix els coixistes l'esperaven amb els braços plegats, mancats d'original per a compondre.

Canyameres, tranquil·lament, li digué: —He fet un gran dinar, però ara no puc venir perquè no tinc diners per a pagar-lo.

No cal dir que el vell López envià de seguit un propi a rescatar el seu redactor, trencant així el seu costum de no voler fer avenços.

NI HONRA NI PROFIT

A San Sebastián hi surt un periòdic infantil, falangista, naturalment, els dibuixants principals del qual són Valentí Costans i J. Serra Massana.

Fugitiu de Catalunya, s'han vist obligats, per poder viure, a oferir llur art a una ideologia que assegurarem que els repugna. Es el destí de les vides errades: començar, a les seves velleses, a fer la carrera...

EL REGLAMENT

En un club, a l'Índia, les dames només són admesses en un petit pavelló, a l'entrada de l'edifici. Un dia un dels membres cometé la indiscreció de portar-hi la seva amistançada. Els altres membres, escandalitzats, recorregueren amb llurs protestes al President. El qual, l'endemà, féu clavar al bar un cartell que deia:

"La Junta prega als membres d'aquest Club que s'abstinguin d'introduir-hi llurs amistançades, llevat dels casos en què es tracti de l'esposa d'un consoci."

CRIDAIRE I BERGANT, per MARTI BAS

—Per què estàs tan empipat?
—Perquè fa molt temps que crida i encara no ha aconseguit de dir la darrera paraula.

BOHEMIA A MIDA

A finals de segle, els artistes de Barcelona volgueren viure la vida heroica de la bohèmia de Montmartre. No cal dir, però, que era una bohèmia de paròdia, amb xocolata i melindros, no assimilant-se amb la de París amb altra cosa que amb l'indument.

Tots semblaven tallats amb un mateix patró, especialment els joves, fins al punt que hom els confonia. Els que eren més idèntics d'aspecte, per llur barbata, estatura i aires de Sant Francesc d'Assís, eren l'escriptor Nogueres Oller i el dibuixant Opisso. Tant, que quan llurs coneguts trobaven al primer, el saludaven així:

—Adéu, Opisso!
—Quan trobaven el segon:
—Avant, Nogueres!

UNA HISTORIETA DE COURTELINE

Després de llegir la recepta (que no produí cap efecte) d'un primer metge cridat a visitar un malalt, un altre metge somnriugue piadosament, alçà les espatlles, redactà una segona recepta (que no donà, tampoc, cap resultat positiu) i fou reclamat un tercer galè, el qual, davant la recepta del que l'havia precedit, afirmà, irònicament, al pacient:

—Ja cal que aneu amb compte, si és que no dueu pressa per anar al cementiri...

Però tampoc el malalt no observà cap millora, per la qual cosa fou cridat un quart metge. El qual, mentre amb un gest frenètic de la mà feia una bola amb les receptes dels seus tres col·legues, digué:

—També és una idea ben estrafolària, la de fer-se visitar per uns folls!

EXERCICIS DE TIR

El sergent instructor s'ha anat posant nerviós davant la turpitud d'un recluta que en una hora de tirar no ha fet blanc ni una sola vegada.

—Prou! — crida —. No malgastis més cartutxos! Si jo em trobés en el teu lloc, esmerçaria el darrer per engegar-me'l al cervell!

Un moment després se sent un dispar sorgit de darrera una tenda del campament. El sergent, sobresaltat, hi corre i troba el recluta amb el canó del fusell apuntat al front.

—Què fas, enze? — li crida el sergent, mentre li agafa l'arma.

—No sé què em passa, sergent... Ni aquest, no he pogut encertar!

EL PES DE LA TERRA

Posats a cercar problemes artificials, com si amb els naturals no en tinguéssim prou per a amargar-nos l'existència, hi ha qui no s'està de res. Amb una mica de retard que, de totes maneres, no hi fa cap mal, ens cau a les mans una revista per la qual ens assabentem que Paul R. Heye, físic eminent i matemàtic prodigiós, ha evaluat el pes del nostre planeta en 6.592.000.000.000.000 de tones.

Mancats de temps per comprovar si l'afirmació del savi Heye conjuga amb la realitat, oferim la tasca als nostres lectors, com un bon entreteniment per a les vetlles, ara que és obligat de romandre a casa.

Agraïrem que si algú descobreix que Heye ens està en el pes, ens ho comuniqui immediatament, per tal de delatar el frau a la consciència universal.